

## تحلیل سیاسی - اقتصادی کشور برزیل

کشور برزیل با وسعتی برابر ۸,۵۱۵,۷۶۷ کیلومتر مربع و جمعیت ۲۱۲,۷۳۲,۰۰۰ نفر، با زبان رسمی پرتغالی بزرگترین، مهم ترین و قدرتمندترین کشور منطقه آمریکای لاتین می باشد. تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۱۹ معادل ۱,۸۷۷ میلیارد دلار گزارش شده است. صنایع برزیل (از صنایع خودروسازی تا صنایع فولاد، پتروشیمی، رایانه، هواپیما، و نیز کالاهای مصرفی بادوام) یک سوم تولید ناخالص داخلی این کشور را به خود اختصاص داده است. برزیل دارای صنعت گسترده و پیچیده خدمات نیز می باشد. در اوایل دهه ۱۹۹۰ بخش بانکداری ۱۶ درصد از تولید ناخالص داخلی برزیل را به خود اختصاص داد.

در سال ۲۰۲۰ این کشور ۲۳۹.۱۸ میلیون دلار صادرات و ۲۲۷.۴۴ میلیون دلار واردات داشته است. شرکای اصلی صادراتی این کشور چین، ایالات متحده آمریکا، آرژانتین و هلند و شرکای اصلی وارداتی این کشور چین، ایالات متحده آمریکا، آلمان، روسیه و آرژانتین می باشد

موقعیت ویژه ژئوپلیتیکی و جغرافیای سیاسی این کشور، ظرفیت و توان استراتژیکی بالایی به برزیل داده است. این کشور به غیر از شیلی و اکوادور، با تمام کشورهای آمریکای جنوبی هم مرز بوده و بیش از ۷۰۰۰ کیلومتر مرز آبی با اقیانوس اطلس دارد. برزیل از درصد بالایی از آب شیرین منطقه، منابع طبیعی جنگل، طلا، نفت، اورانیوم، بوکسیت، پلاتینیوم، فسفات و آلومینا، بوکسیت، بریلیم، طلا، سنگ آهن، منگنز، نیکل، نیوبیم، فسفات ها، پلاتین، تانتالیوم، قلع، عناصر خاکی کمیاب، اورانیوم، انرژی آبی و چوب بهره مند می باشد. هفدهمین دارنده منابع اورانیم دنیا و نهمین کشوری است که به فناوری غنی سازی اورانیم در مقیاس صنعتی دست یافته است.

مشخصه های اصلی قدرت اقتصادی برزیل در سطح منطقه رشد و توسعه در بخشهای کشاورزی، معادن، خدمات، نیروی کار و جذب سرمایه های خارجی است. از جمله محصولات کشاورزی برزیل می توان به نیشکر، سویا، ذرت، شیر، کاساوا، پرتقال، مرغ، برنج، گوشت گاو، پنبه اشاره کرد.

## بررسی کشور برزیل از ابعاد سیاسی در عرصه جهانی

### الف: عضویت برزیل در سازمان های بین المللی

این کشور هم به لحاظ ویژگیهای ملی- منطقه ای و هم به لحاظ ویژگیهای بین المللی، نسبت به دیگر کشورهای آمریکای لاتین برتری دارد و همواره در تلاش برای افزایش نقش در نظام بین الملل و تصمیم گیری های جهانی می باشد. برزیل تلاش می کند تا با حداکثر همکاری در زمینه های سیاسی- استراتژیک، اقتصادی، فرهنگی، علمی و فنی به یک نیروی جدید برای همکاری و تعامل با کشورهای توسعه یافته در جهت تضمین منافع خود و کشورهای هم پیمان تبدیل شود.

رشد اقتصادی و افزایش سهم آن از صادرات و واردات جهانی، برزیل را در به رده هفتم اقتصادهای برتر جهان ارتقا داده است. جایگزینی چین به جای آمریکا به عنوان بزرگترین شریک تجاری برزیل از این فرایند حکایت دارد. این کشور از محیط بیرونی مساعدی برای مدیریت فرایند قدرت نمایی منطقه ای بین المللی برخوردار است و برنامه های توسعه ای اقتصادی آن در گام نخست به کسب موقعیت قدرت بزرگ در آمریکای جنوبی انجامیده است.

در حوزه منطقه ای در سازمان های مرتبط با اتحادیه ملتهای امریکای جنوبی و جامعه کشورهای امریکای لاتین، سازمان پیمان همکاری آمازون، ملتهای جامعه آند (عضو پیوسته)، انجمن دولتهای کارائیب (عضو ناظر)، انجمن همگرایی امریکای لاتین، سیستم اقتصادی امریکای لاتین، بازار مشترک جنوب، سازمان دولت های امریکایی، سازمان دولتهای ایبروآمریکن، گروه ریو و کارائیب و در عرصه بین المللی در سازمان هایی همچون سازمان ملل متحد، جامعه کشورهای پرتغالی زبان، معاهده عدم اشاعه هسته ای، اقدامات مالی برای مقابله با پولشویی، گروه ۱۵، کشورهای غیرمتعهد (عضو ناظر)، گروه ۲۰، گروه ۷۷، سازمان تجارت جهانی، سازمان منع سلاح های شیمیایی، گروه چهار، کلوب پاریس (عضو وابسته)، گروه بریکس، گروه ایبسا عضویت دارد.

### ب: چشم انداز برزیل به عنوان عضو بریکس (قدرت نوظهور)

فلسفه وجودی بریکس اقتصادی است. رشد اقتصادی بالای اعضای گروه بریکس آن ها را دور هم جمع کرده است. مهم ترین راهبردهای کشورهای عضو بریکس عبارتند از جذب سرمایه گذاری خارجی، مدیریت نرخ ارز، استفاده از ابزار تعرفه با نگرش توسعه صادرات، واردات تکنولوژی پیشرفته و توجه ویژه به تولید و صادرات کالاهایی با تکنولوژی بالا، ادغام در بازارهای منطقه ای و حداکثر بهره برداری از پتانسیل های منطقه ای در جهت رشد، بهبود فضای کسب و کار از بعد تجارت فرامرزی و ایجاد منطقه ویژه اقتصادی به منظور رهایی از قوانین و مقررات دست و پا گیر با هدف حداکثر سازی آزادسازی اقتصادی و به ویژه آزادسازی به منظور ایجاد سکوهای صادراتی.

سازمان هایی مانند بریکس و شانگهای به دلیل عضویت روسیه و چین در آن ها نوعی توازن قوا در مقابل غرب و ناتو قلمداد می گردد. اعضای بریکس تمایل خود را برای تلاش گروهی جهت حل و فصل مسالمت آمیز مناقشات سیاسی جهان اعلام کرده اند. اعضای بریکس دارای قدرت اقتصادی و وزن سیاسی همسانی نیستند و تفاوت های درون گروهی، از جمله ویژگی های این گروه به شمار می رود. هند و برزیل به عنوان پیشتازان گروه چهار (هند، برزیل، آلمان و ژاپن) در پی عضویت دائمی در شورای امنیت سازمان ملل بوده اند. نقش آفرینی مشترک هند و برزیل در شکل گیری گروه بیست به عنوان مظهر ائتلاف کشورهای جنوب، تقویت پیوندهای هند، برزیل، آفریقای جنوبی و مانند آن، همگی نشان دهنده رقابت و چالش گروه بریکس با قدرت های مستقر، روند چند قطبی شدن نوظهورها و نوعی تجدید نظر طلبی نظامند است. برزیل به همراه آفریقای جنوبی تنها قدرتهای غیر هسته ای عضو بریکس هستند که از قابلیت کسب نمایندگی صلح و امنیت در منطقه و جهان برخوردار است.

### ج: سیاست خارجی برزیل در برابر جمهوری اسلامی ایران

کشور برزیل در ۱۷ می سال ۲۰۱۰ (۲۷ اردیبهشت سال ۱۳۸۹) و در حاشیه اجلاس سران کشورهای G15 اقدام به انتشار بیانیه مشترک با ایران و ترکیه نمود که حاکی از توافق سه کشور برای مبادله سوخت هسته ای ایران بود. برزیل همواره خواستار عدم تحریم ایران از سوی آمریکا و خویشتن داری بیشتر در مذاکره با ایران بوده است. اوج مخالفت برزیل با تحریم ایران را می توان در رای منفی این کشور به قطع نامه ۱۹۲۹ شورای امنیت مشاهده کرد. برزیل به همراه ترکیه به عنوان یکی از اعضای غیر دائم شورای امنیت به قطع نامه ۱۹۲۹ برای آغاز دوره چهارم تحریم ها

علیه ایران رای منفی داد. اما دو ماه بعد با این استدلال که به طور سنتی همه مصوبات شورای امنیت را باید به اجرا گذاشت حتی اگر با آن موافق نباشد، آن را امضا کرد و به جمع کشورهای تحریم کننده ایران پیوست.

## د: چالش‌های روابط دوجانبه ایران و برزیل

توسعه همه‌جانبه و تحکیم و نهادینه کردن روابط، نیازمند نگاهی درازمدت و فراتر از موضوعات مقطعی و همچنین اقدام اجرایی برای مقابله با چالش‌های موجود است. چالش‌های روابط کشور برزیل با ایران به صورت خلاصه به شرح ذیل می‌باشد.

۱. **چالش‌های سیاسی:** حوزه‌های فراوانی در سطوح بین‌المللی، منطقه‌ای و دوجانبه وجود دارند که در صورت همکاری ایران و برزیل، منافع ملی متقابل دو کشور را تأمین خواهند کرد، این امر نیازمند ایجاد اجماع داخلی و درک متقابل از وجود هم‌تکمیلی‌ها و منافع متقابل در دو کشور می‌باشد.

۲. **چالش‌های اقتصادی:** عدم توازن تجاری ایران و برزیل و عدم تنوع رابطه اقتصادی و تجاری دو کشور از جمله چالش‌های اقتصادی بین دو کشور است. از سال ۲۰۰۲ توازن تجاری دو کشور به نفع برزیل بوده است. برای مثال از ۲ میلیارد و ۲۰۷ میلیون دلار مبادلات دو کشور در سال ۲۰۱۲ صادرات ایران به برزیل کمتر از ۲۴ میلیون دلار رسیده است. بیشتر حجم صادرات برزیل به ایران محدود به چند قلم محصولات کشاورزی است. برای برقراری روابطی بادوام و نهادینه، چاره‌ای جز متنوع‌سازی و متوازن‌سازی تعاملات تجاری وجود ندارد. در غیر این صورت با کوچک‌ترین تحولی، روابط تجاری دو کشور دچار فراز و فرودهای ناگهانی می‌شود. در کشور برزیل تجارت و اقتصاد بیشتر در اختیار بخش خصوصی و شرکت‌های چندملیتی است و دولت دخالت گسترده‌ای در این حوزه‌ها ندارد. لذا برای توسعه همکاری‌های اقتصادی و تجاری باید بیشتر در زمینه برقراری ارتباط بین بخش خصوصی دو کشور از طریق اتاق‌های بازرگانی و مراکز مشابه تلاش شود.

۳. **فقدان شناخت:** به رغم گسترش ارتباط مقامات سیاسی عالی‌رتبه در سال‌های اخیر، اطلاعات و شناخت کافی از تاریخ، فرهنگ، هنر و سابقه دو کشور برای یکدیگر وجود ندارد. می‌توان از طریق گسترش گردشگری، برگزاری همایش‌ها و مناسبت‌های فرهنگی، اقدامات رسانه‌ای، انتشار و ترجمه کتب و مقالات، همکاری‌های دانشگاهی به ارائه شناخت بهتر متقابل کمک کرد.

## ه: چشم‌انداز همکاری‌های ایران و برزیل

جمهوری اسلامی ایران از برجسته‌ترین کشورهای منطقه خاورمیانه و آسیای غربی به لحاظ اقتصاد، وسعت، جمعیت و بسیاری شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی محسوب می‌شود. از سوی دیگر برزیل نیز به عنوان پنجمین کشور پرجمعیت جهان و وسیع‌ترین کشور آمریکای لاتین (با حدود ۴۰٪ کل وسعت منطقه آمریکای جنوبی) می‌باشد. این کشور براساس گزارش صندوق بین‌المللی پول هشتمین کشور جهان در تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۱ است. با توجه به جایگاه دو کشور و ظرفیت‌های قابل توجه توسعه داخلی می‌توان حوزه‌های همکاری ایران و برزیل را به نحوی که منافع متقابل هر دو طرف را تأمین نماید، در سه سطح بین‌المللی، منطقه‌ای و دوجانبه مورد بررسی قرار داد:

## ۱. همکاری در سطح دو جانبه:

- ایران واردکننده محصولات گوشت گوساله، مرغ، شکر، سویا و روغن سویا از برزیل می باشد. (ایران بعد از روسیه به عنوان دومین واردکننده بزرگ گوشت و از بزرگترین خریداران ذرت از برزیل)
- فرصت های مختلف سرمایه گذاری برای ایران در برزیل در حوزه های مختلف از جمله کشاورزی، صنعت و معدن. (امکان خرید زمین های کشاورزی وسیع برای ایران) و متقابلاً فرصت های سرمایه گذاری برای برزیل در ایران در بخش های صنعتی
- امکان واردات هواپیماهای تجاری و نظامی سبک سوپرتوکانو پیشرفته از برزیل (شرکت امبرائر برزیلی چهارمین تولیدکننده هواپیما در جهان است)
- همکاری در زمینه های علمی و فناوری با توجه به دستاوردهای ایران در علوم و فناوری های نوین همچون نانو و بیو تکنولوژی، بیویزشکی، هوا و فضا و سلول های بنیادی علی رغم رگم تحریم ها و فشارهای بین المللی

## ۲. همکاری دو کشور در سطح بین الملل

ایران و برزیل هر دو مخالف یک جانبه گرایی و مدافع چندجانبه گرایی در نظام بین الملل شدند و همواره بر اصلاح ساختارهای قدیمی بین المللی تأکید دارند. جمهوری اسلامی ایران رسماً از عضویت دائم برزیل در شورای امنیت سازمان ملل حمایت کرده است. مخالفت با سلاح های کشتار جمعی، تأکید بر توازن در خلع سلاح هسته ای و عدم اشاعه و استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای از دیگر نقاط اشتراکات دو کشور می باشد. حمایت از مواضع یکدیگر و حمایت متقابل در این نهادها می تواند در همکاری های دو کشور در سطح بین المللی مدنظر قرار گیرد.

## ۳. همکاری در سطح منطقه ای

برزیل بنا به دلایل مختلف اقتصادی، تجاری و سیاسی و همچنین با توجه به حضور بیش از ۱۰ میلیون عرب تبار در این کشور (که اغلب با کشورهای عرب منطقه روابط تجاری و اقتصادی دارند) برای تقویت حضور خود در خاورمیانه تلاش داشته است. علاوه بر این، برزیل در سال های اخیر برای توسعه حضور خود در آسیای مرکزی و قفقاز نیز اقداماتی به عمل آورده است. کشور ایران با در اختیار داشتن جایگاه جغرافیایی استراتژیک و زیرساخت های مناسب ریلی و جاده های می تواند از طریق خلیج فارس مسیر اقتصادی مناسبی را جهت ترانزیت کالا به شمال در اختیار تجار برزیلی قرار دهد.

## بررسی روابط تجاری کشور برزیل در سطح جهانی

### صنعت نفت و گاز کشور برزیل

در کشور برزیل حوزه نفت و گاز، عملاً در انحصار شرکت دولتی پتروبراس است، این کشور اکنون ۱۷ پالایشگاه دارد که ۱۳ پالایشگاه دولتی هستند و ۹۸ درصد تولید را تشکیل می دهند. این تولید داخلی نیز به نوبه خود حدود ۸۰ درصد کل مصرف داخلی را تامین می کند. ۲۰ درصد باقیمانده مصرف داخلی برزیل از طریق واردکنندگان بخش خصوصی این کشور تامین می گردد که به نوعی مکمل بازار هستند.

طبق برآورد اداره اطلاعات انرژی آمریکا، ذخایر اثبات شده نفت برزیل در سال ۲۰۱۵ میلادی ۱۵ میلیارد بشکه بوده این رقم، برزیل را به دارنده دومین ذخایر عمده نفت در آمریکای جنوبی و پنجمین دارنده منابع نفت در جهان تبدیل می کند. بیش از ۹۴ درصد از ذخایر نفت برزیل در مناطق فراساحلی قرار دارند، انتظار می رود با ادامه عملیات اکتشاف، میزان ذخایر اثبات شده نفت برزیل افزایش یابد. بر این اساس برزیل در سال های اخیر در حال جذب سرمایه گذار خصوصی برای بالا بردن تولید نفت و انرژی خود بوده است. همچنین این کشور با تغییر در قوانین خود، شرایط را برای ورود هر چه بیشتر شرکت های بزرگ نفتی و گازی تغییر داده است.

در سال ۲۰۱۹ میزان تولید و مصرف گاز به ترتیب ۲۵.۳ و ۳۵.۲ میلیارد متر مکعب و مقدار تولید و مصرف نفت به ترتیب ۳.۶ و ۳.۱ میلیارد بشکه در روز گزارش شده است. در سال ۲۰۲۱ تولید نفت خام معادل ۲.۹۰۵ میلیون بشکه نفت و ۱۳۳.۷ میلیون متر مکعب گاز طبیعی در روز بود. در این کشور مصرف نفت و دیگر سوخت های مایع در برزیل، همچنان از تولید آنها بالاتر است.

### صنعت پتروشیمی در کشور برزیل

صنعت پتروشیمی در کشورهای آمریکای لاتین یکی از صنایع مهم بوده و این منطقه به اضافه منطقه کارائیب بعد از آسیا و خاورمیانه در رده سوم از لحاظ پروژه های پتروشیمی قرار دارند. در میان کشورهای آمریکای لاتین صنایع شیمیایی برزیل (جزء ده صنعت شیمیایی در جهان) و پتروشیمی آن (با دارا بودن حدود ۴۶ درصد از ظرفیت تولید پتروشیمی آمریکای لاتین) از صنایع بسیار مهم می باشد. برزیل با داشتن چهار قطب پتروشیمی بزرگترین تولیدکننده پتروشیمی در آمریکای لاتین می باشد.

بر اساس گزارش موسسه آمار و جغرافیای برزیل که در اواخر ۲۰۲۰ منتشر شده است تولید محصولات پتروشیمی در فاصله سال های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ روند صعودی داشته است که با شیوع ویروس کرونا کاهش ۱۳.۳ درصدی از خود نشان داد. تمرکز اصلی ۹۰ درصد از صنعت پتروشیمی برزیل تولید پلی اتیلن، پلی استایرن، پلی وینیل کلراید، پلی پروپیلن، پلی اتیلن ترفتالات می باشد. قطب های اصلی تولید پتروشیمی کشور برزیل عبارت است از قطب پتروشیمی کاپوآوا در ایالت سان پائولو (تولیدکننده رزین های ترموپلاستیک، لاستیک ها و جوهر)، قطب کاماجاری در ایالت باهیا (تولیدکننده رزین ترموپلاستیک، کودها) و ترینفو در ایالت ریو گراند (تولیدکننده اتیلن، پروپیلن، بوتادین و آروماتیک) و دوکه دا کائیشا در ایالت ریودوژانیرو (تولیدکننده اتیلن).



صادرات محصولات پتروشیمی این کشور عمدتاً رزین های پلاستیکی می باشد و مقاصد صادراتی عبارتند از آمریکا (۱۸.۲ درصد)، آرژانتین (۱۳.۳ درصد)، چین (۸.۶ درصد)، شیلی (۵.۱ درصد) و کلمبیا (۴.۱ درصد) می باشد.

صادرات محصولات پتروشیمی کشور برزیل بین سال های ۲۰۱۵-۲۰۱۹ (میلیون دلار)

سال (ارقام به میلیون دلار)					نوع محصول
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	
۵۵۷	۵۸۷	۷۳۲	۵۰۳	۶۵۷	محصولات شیمیایی پایه
۳۰۲	۴۰۳	۳۵۲	۲۲۶	۲۸۹	محصولات شیمیایی واسطه ای
۱۸۱۶	۱۹۰۸	۱۹۱۸	۱۷۰۳	۱۹۴۰	محصولات شیمیایی ارگانیک
۱۹۰۹	۲۱۴۴	۲۳۴۹	۲۲۷۵	۲۰۷۲	رزین های ترموپلاستیک
۱۶۲	۱۷۹	۱۶۷	۱۶۰	۱۷۶	رزین های گرما سخت
۱۰۶	۱۳۳	۲۱۰	۱۷۰	۱۹۸	الاستومرها
۴۸۵۲	۵۳۵۶	۵۷۲۹	۵۰۳۹	۵۵۳۴	کل صادرات محصولات پتروشیمی

تولید پتروشیمی برزیل طی سالهای اخیر با رکورد نسبی مواجه بوده و علی رغم رشد مصرف، از ظرفیت های تولید استفاده نمی شود. بالا رفتن سطح رفاه نسبی و سیاست های دولت مبنی بر ترغیب بخش های اتومبیل سازی و ساختمان سازی منجر به بالا رفتن تقاضای کالای مصرفی در این کشور و ترغیب سیاست در گسترش صنایع پایین دستی پتروشیمی شده است. ولیکن علی رغم کشف منابع عظیم نفت در مناطق جنوبی و سرمایه گذاری در بخش پتروشیمی، این کشور همچنان از جمله وارد کنندگان مواد شیمیایی به شمار می رود و بیشتر به واردات متکی می شود. جریان محصولات پتروشیمی ارزان از ایالات متحده آمریکا به برزیل باعث ایجاد چالش قیمت های رقابت پذیر برای تولیدکنندگان برزیل شده و رقابت پذیری تولیدکنندگان برزیلی را کاهش داده است. این امر باعث شده است تا سهم واردات از کل مصرف محصولات پتروشیمی به بیش از ۴۴ درصد برسد. بالا رفتن هزینه های تولید باعث کاهش سوددهی تولید شده و کل چرخه تولید را در معرض خطر قرار داده است. کشورهای ایالات متحده (۲۳.۶ درصد)، چین (۱۹ درصد)، آلمان (۹.۱ درصد) و هند (۶.۳ درصد) از عمده ترین صادرکنندگان محصولات پتروشیمی به کشور برزیل می باشند.

واردات محصولات پتروشیمی کشور برزیل بین سال های ۲۰۱۵-۲۰۱۹ (میلیون دلار)

سال (ارقام به میلیون دلار)					نوع محصول
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	
۶۷۱	۸۱۷	۵۰۵	۳۸۱	۴۵۷	محصولات شیمیایی پایه
۹۳۱	۱۱۷۵	۱۰۷۸	۸۹۳	۱۱۳۶	محصولات شیمیایی واسطه ای
۷۳۳۴	۶۸۳۹	۵۷۱۳	۵۵۳۰	۶۲۰۵	محصولات شیمیایی ارگانیک
۳۳۳۴	۳۵۱۰	۳۰۸۷	۲۷۶۳	۳۳۳۷	رزین های ترموپلاستیک
۹۳۲	۹۵۹	۸۵۴	۸۰۷	۹۷۹	رزین های گرما سخت
۵۱۰	۵۵۲	۵۵۵	۴۴۳	۴۲۹	الاستومرها
۱۳۷۱۵	۱۳۸۵۴	۱۱۷۹۶	۱۰۸۱۹	۱۲۵۸۳	کل واردات محصولات پتروشیمی

### فرصت های صادراتی به کشور برزیل

#### ۱. صنعت نفت و گاز

ذخایر تثبیت شده نفت برزیل ۱۳.۴ میلیارد بشکه و ذخایر گاز این کشور ۳۶۹ میلیارد متر مکعب می باشد. تولید نفت این کشور نیز ۲.۷۳ میلیون بشکه در روز است.

برزیل در سال ۲۰۱۸ حدود ۴۱۲ میلیون بشکه نفت به ارزش ۲۵ میلیارد دلار صادر و ۶۸ میلیون بشکه نفت به ارزش ۵ میلیارد دلار وارد نموده است. واردات مشتقات نفتی برزیل در سال ۲۰۱۸ به ۲۰۶ میلیون بشکه به ارزش ۱۴.۶ میلیارد دلار بالغ گردید. این کشور در سال ۲۰۲۱ بیش از ۵۰ میلیون بشکه نفت خام سبک از کشورهای مختلفی چون عربستان، آمریکا، الجزایر، نیجریه و عراق واردات نموده است. این اتفاق علی رغم مازاد تولید نفت خام برزیل نسبت به ظرفیت داخلی پالایشگاه های این کشور بوده، چراکه ۷۰ درصد از نفت خام تولیدی برزیل از نوع نفت خام سنگین می باشد که برای فرآوری در اکثر پالایشگاه های برزیل مناسب نمی باشد.

با عنایت به ثابت بودن ظرفیت پالایش نفت برزیل و افزایش مصرف فرآورده های نفتی، این کشور در آینده بیشتر بر واردات فرآورده های نفتی به ویژه گازوئیل، بنزین، نفتا و ال. پی. جی متکی خواهد شد که می تواند به عنوان یک فرصت صادراتی در برنامه ریزی های آتی کشور محسوب گردد.

کشور برزیل با برخورداری از ۳۶۹ تریلیون متر مکعب ذخایر گاز تثبیت شده در جایگاه سی و دومین کشور بزرگ دارنده ذخایر گاز دنیا قرار دارد. در سال ۲۰۱۸ برزیل با تولید گاز طبیعی معادل ۴۰.۹ میلیارد مترمکعب در جایگاه سی و یکمین تولید کننده بزرگ گاز دنیا قرار گرفته است.

تولید گاز طبیعی در برزیل در سال ۲۰۲۱ در بزرگترین میدان آف شور (فراساحلی) برزیل یعنی میدان تاپی معادل ۴۰.۹۷ میلیون متر مکعب در روز بود. در همان سال میزان واردات گاز طبیعی LNG برزیل از طریق خطوط لوله یا به شکل

مایع شده برابر با ۱۱.۹ میلیون مترمکعب به مبلغ ۴.۷ میلیارد دلار از مبادی آمریکا، بولیوی (از طریق لوله)، ترینیداد و توباگو، آنگولا، هلند، انگلستان، آرژانتین گزارش شده است.

با نگاهی به بازار LNG در برزیل استنباط می شود تقاضای LNG برزیل می تواند به عنوان یک فرصت صادراتی و بازار فروش در گسترش روابط تجاری بین دو کشور ایران و برزیل در نظر گرفته شود.

## ۲. صنعت پتروشیمی

با عنایت به این که ایران از بزرگترین تولیدکنندگان نفت و گاز دنیا می باشد، می تواند هم خوراک واحدهای پتروشیمی و هم محصولات واسطه ای و نهایی پتروشیمی را به برزیل صادر کند.

### • خوراک واحدهای پتروشیمی

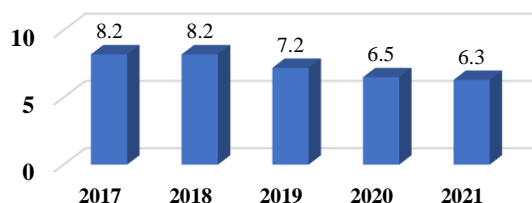
در زمینه خوراک واحدهای پتروشیمی فرصت صادراتی برای صادرات نفتا، پروپان و بوتان وجود دارد. برزیل یک واردکننده خالص نفتا است و طی یک دهه گذشته وابستگی بیشتر واردات به نفتا پیدا کرده است.

### • کود

برزیل سومین تولید کننده محصولات کشاورزی در دنیا بوده و با توجه به دارا بودن ظرفیت افزایش تولید محصولات کشاورزی پیش بینی می شود در آینده به اولین صادرکننده محصولات کشاورزی در جهان تبدیل شود. افزایش تولید محصولات کشاورزی برزیل را به چهارمین مصرف کننده بزرگ کود در دنیا (پس از کشورهای چین، هند و آمریکا) تبدیل کرده است. میزان مصرف کود در این کشور در سال ۲۰۲۱ به ۴۰ میلیون تن رسید که رشد ۱۴ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۰ داشته است.

این کشور در زمینه واردات نیز در جایگاه اول واردکننده کود دنیا قرار دارد. ۸۵ درصد مصرفی این کشور از طریق واردات تامین می شود و سهم واردات از مصرف سالانه افزایش می یابد، به طوری که در سال ۲۰۱۷ این میزان ۷۶ درصد بوده است که در سال ۲۰۲۱ به ۸۵ درصد افزایش داشته است.

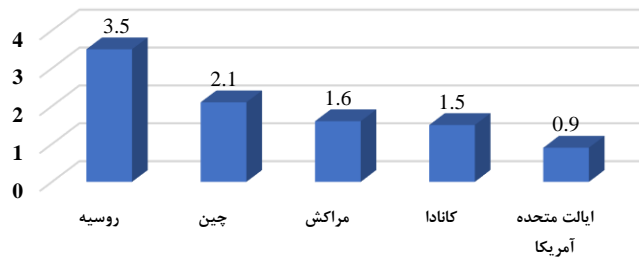
میزان تولید کود اوره کشور برزیل



روسیه با سهم ۳۲ درصدی از واردات کود برزیل بزرگترین تامین کننده این کشور آمریکای جنوبی می باشد. صادرات کود اوره به برزیل در سال ۲۰۲۱ به ۳.۵ میلیارد دلار رسیده است که نسبت به رقم ۱.۸ میلیارد دلاری سال ۲۰۲۰ رشد دو برابری داشته است. پس از روسیه، چین با داشتن صادرات ۲.۵ میلیارد دلاری دومین صادرکننده کود اوره به این کشور می باشد. مراکش، کانادا، آمریکا، بلاروس، ایران و قطر از دیگر صادرکنندگان مهم کود به برزیل می باشد.



صادر کنندگان عمده کود برزیل در سال ۲۰۲۱ (میلیارد دلار)



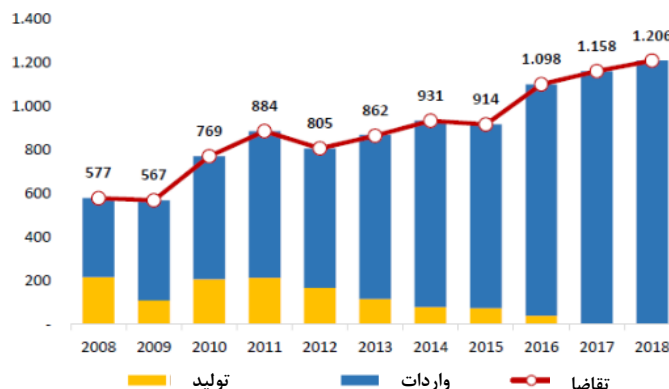
روسیه جایگاه مهمی در تامین کود اوره برزیل (که قابلیت تامین از سوی ایران را دارد.) برخوردار می باشد ولیکن به دلیل حمله روسیه به اوکراین، تحریم های سخت علیه روسیه احتمال این که این کشور بتواند سهم ۱.۳۵ میلیون تنی مورد نیاز برزیل را در میان مدت حفظ کند، ضعیف می باشد. توقف صادرات کلرید پتاسیم از روسیه به برزیل منجر به کمبود کودهای فسفاته گردیده است. ایران علی رغم این که تولید کننده این نوع فسفات نیست ولی می تواند از منابع در دسترس در سوریه استفاده کرده و با پیگیری پروژه فراوری فسفات در ایران و صادرات آن به برزیل جایگاه مناسبی در بازار کودهای فسفاته نیز پیدا کرد.

با توجه به روشن نبودن چشم انداز تولید کود شیمیایی در برزیل، عدم سرمایه گذاری کافی در این حوزه و پیش بینی افزایش وابستگی این کشور به واردات کود شیمیایی و معدنی در بلند مدت پیشنهاد می شود به منظور بهره برداری به موقع از ظرفیت موجود در مناسبات تجاری و استفاده حداکثر مکانیسم تهاتر برای داشتن تجارت متوازن و پایدار، کشور ایران برای صادرات کودهای شیمیایی به این کشور برنامه ریزی نموده و با ایجاد تسهیلات در زمینه افزایش مبادلات تجاری (کاهش تعرفه های گمرکی، قراردادهای بلند مدت و ...) سهمیه تخصیص داده شده به صادرات اوره را افزایش و ساختارها را متنوع تر و گسترده تر نماید.

### • متانول

متانول کالای مهم دیگر دارای ظرفیت صادرات به برزیل است. روند مصرف متانول با شیب بالایی در حال افزایش است. این در حالی است که این کشور حتی یک لیتر متانول تولید نمی کند.

میزان تولید، تقاضا و واردات متانول در برزیل (هزار تن)



Fonte: EPE (2019) elaborado a partir de ABIQUIM (2015) e ME (2019).

مبادی وارداتی متانول برزیل در سال ۲۰۲۱ (میلیون دلار)

ردیف	کشور	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	متوسط قیمت (دلار بر تن)
۱	شیلی	۲۲۱	۵.۳	۴۳۹
۲	ترینیداد و توباگو	۲۱۵	۵۵۳	۳۳۸
۳	ونزوئلا	۷۳	۲۴۷	۲۹۵
۴	آرژانتین	۳۵	۸۷	۴۰۲
۵	آمریکا	۱۰	۲۹	۳۴۴
۶	آذربایجان	۱.۷	۴	۴۲۵
	کل واردات محصولات پتروشیمی	۵۵۸	۱۴۰۵	۳۹۷

بر اساس آمار وزارت اقتصاد برزیل سهم واردات متانول از کل واردات این کشور در سال ۲۰۲۱ به رقم ۰.۲۵ درصد رسید که با این رقم برزیل در جایگاه اولین کشور از نظر سهم متانول از کل واردات قرار می‌گیرد. از سوی دیگر در بین بازارهای عمده متانول برزیل تنها کشوری است که روند مصرف متانول با شیب بالایی در حال افزایش است. در حالی که در سطح جهانی بازار متانول تقریباً به مرحله اشباع رسیده است، ولی در برزیل بازار متانول یک بازار رو به توسعه می‌باشد. ایران نیز از کشورهایی است که ظرفیت تولید متانول با سرعت خوبی را دارد و می‌تواند از این فرصت صادراتی استفاده نماید.

• محصولات پتروشیمی واسطه ای

محصولات پتروشیمی واسطه ای نیز دسته مهمی از محصولات پتروشیمی هستند که ظرفیت بسیار زیادی برای صادرات آنها به برزیل وجود دارد. برزیل سالانه مقادیر بسیار زیادی از این محصولات به ویژه مشتقات اتلین و پروپیلین وارد می‌کند که قابلیت تامین آنها از ایران وجود دارد. کشورهای منطقه خاورمیانه از جمله عربستان سعودی، قطر، امارات متحده عربی، کویت، مصر و عمان در بین صادرکنندگان محصولات پلیمری به برزیل قرار دارند که نشان می‌دهد که صادرات از این منطقه دارای صرفه اقتصادی می‌باشد می‌توان بر روی صادرات آن به برزیل کار کرد.

• سایر فرصت های بالقوه همکاری در صنعت پتروشیمی

- با توجه به توانمندی صنعت پتروشیمی کشورمان در تولید انواع محصولات پتروشیمیایی، امکان تامین تقاضای محصولات وارداتی برزیل به ویژه متانول، اوره، آمونیاک و سایر مواد پلیمری مانند PVC، استایرن، ABS و پلی استر الیاف وجود داشته و ایران نیز می‌تواند محصولات وارداتی مورد نیاز خود مانند اکریلونیتریل را از برزیل وارد نماید.

- با در نظر گرفتن مزیت های نسبی صنعت پتروشیمی کشورمان از جمله دسترسی به خوراک فراوان، وجود نیروی کار متخصص و زیرساخت های مناسب، ایران و برزیل می‌توانند در اجرای طرح های پتروشیمیایی کشورمان به ویژه واحد های الفین، آمونیاک/ اوره، متانول و دیگر محصولات مورد نیاز بازار داخلی برزیل، همکاری و سرمایه گذاری مشترک داشته و همچنین در اجرای طرح های پتروشیمیایی در کشورهای ثالث و یا به صورت چند جانبه نیز مشارکت نمایند.

- ایران می‌تواند خدمات فنی (مهندسی، ساخت، راه اندازی و MC) و تکنولوژی های بومی شده خود را به کشور برزیل صادر کرده و یا در اجرای طرح های پتروشیمیایی برزیل مشارکت و همکاری داشته باشد.

- جغرافیای سیاسی برزیل فرصتی مناسب جهت ایجاد دفاتر توزیع و فروش محصولات پتروشیمیایی ایران به منظور توسعه بازار در این کشور و سایر کشورهای آمریکای لاتین فراهم نموده است.

## فرصت های واردات از کشور برزیل

علاوه بر صادرات محصولات کشاورزی و دامی، مهم ترین صادرات برزیل را هواپیمای دارای بال ثابت، قهوه، وسایط نقلیه، سویا، سنگ معدن آهن، آب پرتقال، فولاد، منسوجات، کفش، گوشت و تجهیزات برقی تشکیل داده است. بر اساس گزارش اوپل پرایس، صادرات نفت برزیل در سال ۲۰۲۰ به رکورد ۱.۴ میلیون بشکه در روز افزایش پیدا کرده که رشد ۱۶.۹ درصدی را نسبت به سال گذشته خود نشان می دهد. به نحوی که اگر همین روند رو به رشد در سال های آتی نیز حفظ شود، برزیل قادر خواهد بود به جمع پنج کشور برتر تولید کننده نفت در جهان بپیوندد. بی تردید افزایش واردات نفت خام از برزیل، تا حد زیادی از وابستگی چین به نفت خاورمیانه می کاهد. این امر برای کشورهای همچون چین و هند که در پی تنوع بخشی به واردات نفت خود هستند، از اهمیت راهبردی برخوردار است. در عین حال افزایش صادرات نفت برزیل به معنای تشدید رقابت های موجود میان تولیدکنندگان نفت برای حفظ و توسعه بازارهای صادراتی خود خواهد بود.

## بررسی روابط فعلی ایران و برزیل

کشور برزیل در صدر مقاصد صادراتی ایران و به عنوان یک شریک تجاری استراتژیک مهم در آمریکای لاتین می باشد، به طوری که در شش ماه اول سال ۲۰۲۲ از کل واردات ایران از آمریکای لاتین (حدود ۲۷۲.۲۷ میلیون دلار) معادل ۱۷۵.۴۵ میلیون دلار از کشور برزیل واردات داشته است.

روابط ایران و برزیل در دهه های اخیر از چندین مرحله متمایز عبور کرده که گاهی منعکس کننده تغییرات کلی در سیاست خارجی این کشور و اساساً بر اساس منافع تجاری متقابل است. پویایی این رابطه نیز تحت تأثیر شخصیت رهبران متوالی هر دو دولت، گرایش های ایدئولوژیک آنها و برداشت آنها از غرب بوده است. لولا داسیلوا، رئیس جمهور چپ گرای برزیل از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۰، برای روابط با ایران ارزش زیادی قائل بود، زیرا می خواست تمرکز سیاست خارجی خود را از کشورهای آمریکای شمالی و اروپا دور نموده و به سمت کشورهای در حال توسعه آمریکای لاتین، آفریقا و خاورمیانه حرکت کند. این تغییر در سال ۲۰۰۹، زمانیکه محمود احمدی نژاد به عنوان اولین رئیس جمهور ایران پس از چهار دهه از برزیل بازدید می کرد، به شدت افزایش یافت. با روی کار آمدن لولا داسیلوا، منافع اقتصادی و تجاری، مولفه ثابت روابط دوجانبه بین برزیل و ایران، به ویژه در نفت، گاز، اکتشاف معدنی و کشاورزی بوده و خواهد ماند. به طوری که در حال حاضر بیشتر نهادهای دامی ایران از این کشور تامین می شود.

براساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران، در سال ۱۳۹۹ کشور ما ۳۶۸ هزار تن کود اوره به برزیل صادرات داشته است. با توجه به بحران جنگ روسیه و اوکراین و با توجه به برنامه های بلند مدت این کشور در عرصه کشاورزی، برزیل درصدد گسترش روابط تجاری خود با ایران می باشد. به طوری که از ابتدای سال ۱۴۰۰ تاکنون شرکت پتروشیمی پردیس یک میلیون و دویست هزار تن کود اوره به صورت نقدی و تهاتر با نهادهای دامی و ذرت به برزیل صادر نموده است.

در سفر اخیر وزیر کشاورزی برزیل در سال ۲۰۲۱ به ایران، این مقام عالی وزارتی ضمن ابراز تمایل برای گسترش روابط بلند مدت تجاری با ایران و تنوع بخش به سبدهای صادراتی و وارداتی اعلام نمود که برزیل علاقه مند به واردات کود

اوره و سایر محصولات پتروشیمیایی، زعفران، پسته، گندم، خشکبار و میوه های خشک از ایران می باشد و در مقابل بازار ایران برای صادرات پنبه، برنج و شکر از مبدا برزیل می تواند بازار جذابی باشد. در این سفر بیانیه مشترک توسعه همکاری کشاورزی بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فدراتیو برزیل به امضا رسید. در این بیانیه تاکید شد بیشتر این مراودات از طریق تهاتر انجام شود و ایران نیز صادرات کود اوره را تا ظرفیت ۲ میلیون تن به برزیل افزایش دهد. در سفر اخیر معاون محترم وزیر و مدیر عامل شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران به برزیل، ایشان ضمن بازدید از نمایشگاه نفت و گاز، در جلسات با مدیران عالی رتبه صنعت پتروشیمی آن کشور به اهمیت بازار برزیل، ضرورت اعتمادسازی جهت گسترش روابط تجاری تاکید نموده و مراتب علاقه مندی ایران جهت حفظ و ارتقا سهم بیشتر از بازار اوره برزیل و همکاری در صنعت پتروشیمی آن کشور را اعلام نمودند.

## تهیه و تنظیم: فاطمه اروجی

### منابع و ماخذ:

- گزارشات امور بین الملل
- موسسه مطالعات بین المللی انرژی
- خیز بزرگ برزیل برای تجارت با ایران، حاجی زاده، مولود، ۱۳۸۹
- نیکبخت، حمیدرضا، ۱۳۸۹، جایگاه برزیل در نظام بین الملل، رویدادها و تحلیل ها، سال بیست و چهارم، شماره ۲۵۱، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی

- Rossi, Clóvis. *Brazil, Iran, and the Road to the Security Council*. Available at: <http://www.project-syndicate.org/commentary/rossi2/English,4/11/2009> Spektor, Matias. *How to Read Brazil's Stance on Iran*. available at: [http://www.cfr.org/publication/21576/how\\_to\\_read\\_brazils\\_stance\\_on\\_iran.html,4/3/2010](http://www.cfr.org/publication/21576/how_to_read_brazils_stance_on_iran.html,4/3/2010)
- Camarena, Rodrigo. 2010 *Brazilian Election Update: Dilemma Advances in the Poll and Foreign Policy Take Center Stage*. available at : <http://brazil.foreignpolicyblogs.com/2010/08/02/election-update-dilmaadvances-in-the-polls-and-foreign-policy-takes-center-stage-2/8/2010>
- <https://economic.mfa.ir>
- <https://www.methanex.com>
- <https://www.mitsubishicorp.com/br/pt/>
- <https://southernchemical.com>
- <https://fa.wikipedia.org>
- <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/brazil/>
- <https://economic.mfa.ir/files/ecodep/newsattachment/>
- Aman, Fatemeh (2018). "Will the Relations between Brazil and Iran with the Presidency of Bolsonaro last?", December 14th, Atlantic Council, Iranian Diplomacy Editorial Board. Available at: [www.irdiplomacy.ir](http://www.irdiplomacy.ir)
- <https://donya-e-qtasad.com>